

Guldet

i nabolaget

– om læring og fællesskab
i lokalsamfundet

Udgivet af
Børne- og Kulturchefforeningen
Ørbækvej 100, blok 1
5220 Odense SØ
Tlf.: 65 51 50 01
Mobil: 20 51 68 38
bkf@bkchefer.dk
www.bkchefer.dk

November 2010

Grafisk produktion: Eks-Skolens Trykkeri ApS

Yderligere eksemplarer kan købes ved henvendelse til foreningens sekretariat

Guldet

i nabolaget

– om læring og fællesskab
i lokalsamfundet

Forord

OS, DER ARBEJDER i kommunerne, er med til at lede Danmark gennem en tid, hvor de økonomiske ressourcer er færre, arbejdsstyrken er mindre, kravene og forventningerne til velfærdssamfundet er højere, og vi risikerer, at flere og flere mennesker ekskluderes af vores tilbud og samfund, fordi de ikke kan følge med. Vi står overfor store udfordringer.

Derfor har vi brug for at skabe debat om, hvordan vi får genereret mere viden, dannet stærkere fællesskaber, mindsket eksklusionen og bygget en økonomisk bæredygtig platform for fremtidens kommuner.

Vi oplever i disse år et behov for at gentænke og reformulere lokalsamfundet som begreb, form og indhold i kølvandet på kommunalreformen, som har ændret kommunegrænser og størrelser.

Det er grunden til, at vi i Børne- og Kulturchefforeningen i år vælger at udfordre os selv og vores medlemmer: Lad os tænke ud over de vant rammer, lad os blive trendsættere, lad os skifte til bredformat. Vi vil lade læring og fællesskab være overskriften for den samlede indsats i børne- og kulturcheffernes arbejde. Vi tror på, at vi sammen – i fællesskab – kan gøre lokalsamfundet til et inkluderende læringsmiljø.

Lokalsamfundet skal i publikationen her læses som både byrum og åbne landskaber, men også som netværk i lokalmiljøet og aktiviteter i f.eks. foreningslivet. Lokalsamfundet er således et dynamisk begreb, som både kan være tæt, men også mere åbent. Lokalsamfundet skal ses som et netværk af miljøer, der danner rammer om forskellige typer af fællesskaber, frem for en fast bestående enklave. Lokalsamfundet og kulturen er således ikke bundet til en bygning eller fast insti-

tution – skole, rådhus, sygehus, men til netværk og relationer på kryds og tværs af det geografiske område.

Børne- og Kulturchefforeningen vil derfor lægge vægt på at udviklingen af lokalsamfundet i retning af fællesskab og læringsmiljø, kræver mere bæredygtige strategier end blot at gøre én institution til lokalsamfundets symbol. Vi skal tænke i bredformat, vi skal frisætte os selv fra tradition og fysisk stedbundenhed og (gen)skabe lokalsamfundets sammenhængskraft gennem en mangfoldighed af relationer, netværk og læringsmiljøer og mulighed for deltagelse – f.eks. omkring de nye rådhus, skoler og større daginstitutioner.

Lokalmiljøet er tæt om de mindre børn og deres forældre f.eks. omkring et dagtilbud, men meget mere åbent, når vi taler om de unge, hvor lokalsamfundet kan være et pulserende ungdomsmiljø omkring en campus bestående af overbygningsskole, ungdomsudannelse og ungdomsspillested.

Lokalsamfundet er dermed også de mangfoldige netværk af forbindelser, som skaber deltagelse og dermed grundlag for medborgerskab.

Ved at inddrage lokalsamfundet som læringsmiljø trækker vi begreber, metoder og strategier fra det traditionelle læringsfelt i dagtilbud, skoler og øvrige institutioner ud i den del af lokalmiljøet, der ikke er institutionelt baseret. Og på den måde bliver det samlede lokalsamfund rum for læring, udvikling og fællesskab. Igennem flere år har vi i forskellige kulturelle projekter søgt at trække erkendelses- og læringsstrategier fra det »frie« ikke institutionelle rum ind i dagtilbud og skoler, erhvervsliv og sundhedsvæsenet. Hvis vi formår at lade denne bevægelse gå begge veje, kan vi fuldstændigt tale om et inkluderende og lærende lokalsamfund.

Med inklusion mener vi i publikationen her, at både fysisk tilstedeværelse, meningsfuld deltagelse og læring skal være til stede samtidig, før man kan tale om reel inklusion¹. Et inkluderende læringsmiljø må nødvendigvis defineres ved former for fællesskaber. Når man skaber oplevelser, begivenheder og viden sammen, så skaber man i fællesskab og udvikler sit lokalsamfund, sig selv og sine netværk.

I dag er fællesskaber mere flygtige end tidligere, hvor den traditionelle for-

ening og familien dannede rammerne for fællesskabet. I dag er der ikke tale om en fast størrelse, der danner basis for med-skabelse og sam-skabelse. En af tidens trends er deltagerkulturen. At vi som planlæggere skal medtænke brugernes muligheder for interaktion og påvirkning og invitere til aktiv deltagelse frem for passive tilskuer- og forbrugerformer. Det, der i dag også kaldes brugerdriven innovation.

At gøre lokalsamfundet til et inkluderende læringsmiljø handler altså i høj grad om at blive bevidst om at skabe fællesskaber, at åbne fælles skabelsesprocesser og ikke mindst rum til fælles møder og udvikling – af mennesker og organisationer.

Det er nødvendigt at beskrive det både i et institutionelt og ikke-institutionelt perspektiv. Der er den kommunale forvaltning og opgaveportefølje, som vi direkte kan arbejde med: Skoler, dagtilbud, kulturinstitutioner – og os selv. Og så er der alt det, der ligger uden for vores beføjelser, men som vi kan invitere ind i vores arbejde: Det lokale erhvervsliv, byrum, de åbne landskaber, foreningerne og folkeoplysningen.

¹ Rasmus Alenkær

Lokalsamfundet – hvor ligger det?

HVORDAN SKAL VI BESKRIVE et lokalsamfund, så vi alle kan spejle os i det? Der er store forskelle på kommunerne i Danmark, geografien, afstanden, naturen og befolkningstætheden. Men når vi i det følgende vender tilbage til begrebet lokalsamfundet, så er det jo netop for at udvide vores kommunale handlemuligheder. Vi vil sætte fokus på det derude, på guldet i nabolaget², på civilsamfundet og på det frivillige foreningsliv.

Her i mellemrummene mellem vores huse, boliger og institutioner findes steder for leg, læring og dannelse, der kan være berigende, meningsskabende og produktive. I modsætning til i institutionslivet er dette steder, hvor man mødes, undersøger, skaber og arbejder i spændingsfeltet mellem marked, stat og civilsamfund. Det er

² Begrebet er hentet fra »Modelprogram for daginstitutioner«, udgivet af Realdania og Erhvervs- og byggestyrelsen, 2010.

landsbyens gadekær, forsamlingshuset, p-pladsen foran døgnkiosken, hallen eller torvet i byens centrum. Lokalsamfundet er med andre ord rammen omkring en række naturlige fællesskaber, der handler om samvær, oplevelser, læring, gensidig hjælp og demokratiske processer.

Hvad betyder det for vores lokalsamfund, at vi har forladt industrisamfundet og nu lever i et videns-, innovations- og oplevelsessamfund? Og hvad betyder det igen for vores muligheder for at skabe (nye) fællesskaber?

Vi skal turde sætte det strategiske samarbejde på dagsordenen. Der er f.eks. muligheder i at undersøge, hvad der kan opnås ved at forbinde arkitektur og digital infrastruktur. Kan man bruge lokalsamfundet på mere kvalificerede måder? Kan oplevelsen af en by og et lokalsamfund være mere end æstetik og underholdning – og i stedet

nærme sig en anledning for kulturel dannelse, leg og læring?

Sådanne spørgsmål kræver strategisk arbejde med kommuneplanerne. Og ideen om lokalsamfundet som inkluderende læringsfællesskaber kræver nye måder at tænke forvaltning på. Når vi lægger kommuneplanerne, kan det lige præcis være stedet, hvor vi samtænker kommunens strategier for sundhed, uddannelse, integration, erhverv samt kultur og fritid. På denne måde skaber vi et kreativt krydsfelt. Og dette krydsfelt kan strategisk bruges til byrums- og landskabsprojekter. Netop disse projekter er jo katalysatorer for et samarbejde mellem kommunale forvaltninger, private virksomheder, uddannelses- og forskningsinstitutioner samt kulturelle aktører og kunstnere.

Lokalmiljøet bliver en aktiv ressource, hvor der skabes møder mellem borgere.

Det gælder også de borgere, som ikke naturligt mødes i andre sammenhænge. Og disse møder kan danne fundamentet for en fortsat udvikling af byen som scene for kunst og kultur samt deltagelse i kulturelle aktiviteter, der er dannelsesskabende og inkluderende.

Der, hvor kommuneplanlægningen evner at få det bedste fra læringens univers til at smelte sammen med det bedste fra kulturplanlægningen, skabes grundlag for lokalsamfundet som inkluderende læringsmiljø.

Spørgsmål til børne- og kulturchefen:

Hvordan kan der i din kommune opbygges strategiske samarbejder imellem de kommunale forvaltninger med afsæt i projekter i åbne byrum og landskaber?

Hvordan kan teknologien inddrages og bruges til interaktive handlinger i byrummet?

Hvordan kan byrumsprojekter og projekter i det åbne land fungere som katalysatorer for mødet mellem virksomheder, uddannelsessteder, kulturelle aktører og forskellige borgere i din kommune?

Hvordan kan du bidrage til, at kommuneplanen både understøtter samspillet mellem de enkelte kommunale forvaltninger og brugen af lokalsamfundet, samtidig med at arkitektur og digital infrastruktur tænkes ind?

Hvordan kan du gå på tre ben i chefarbejdet? Du skal både inddrage læringsperspektiv og kulturplanlægning samtidig med, at du overskrider naturlige grænser til planlæggere, fagpersonale på børne- og ungeområdet og det frivillige, sociale arbejde.

»Skolen for livet« og dannelsen til livet

VI HAR I DAG en kæmpe oplysningsopgave, når det gælder vores dannelsesbegreb og velfærdsforståelse. »Skolen for livet« og dermed også dannelsen til livet er en større og langt mere kompleks opgave i dag, end dengang Grundtvig stod fadder til den danske skole for folket.

Hvis vores institutioner skal lykkes med denne opgave, skal de tage lokalsamfundet og omgivelserne med. Og det i en bevægelse, der går både indad og udad. Skal dagtilbud og folkeskoler udvikle sig hen mod et mere alsidigt og inkluderende læringsmiljø, kan det kun ske gennem et tættere samarbejde med de forskellige miljøer, børnene færdes i.

Bevægelsen udad

– søg ud og find guldet i nabolaget

Dagtilbud, skoler og øvrige institutioner skal åbne sig mod lokalsamfundet og drage ud i omgivelserne og udnytte

de ressourcer og faciliteter, der findes i ethvert lokalområde. Pædagogerne og lærerne skal bruge kulturinstitutionerne, de grønne områder, kulturskolerne og bibliotekerne. Tænk hvor fantastisk, det er, at kunne tilbyde billedkunstnerens kernefaglighed i en uges billedkunstundervisning på billedskolen. Hvor folkeskolens lærer eller dagtilbudets pædagog står som garanten for den store sammenhæng og røde tråd. Samtidig er det en unik chance for at se børnene tilegne sig et nyt sprog, nemlig billedkunstnerens. Eller hvad med at møde højtuddannede musikere i musikskolen eller inspirerende skuespillere på medborgerhusets scene? Det kan også være et besøg i gymnasiets funklende laboratorier, med dets spændende, ildelugtende kemikalier og tilhørende højtuddannet kemilærer. Eller det kan være undervisning i naturvejlederens residens i kommunens grønne, friske skov. Børn, der på den måde er blevet

introduceret til deres lokalområdes ressourcer, danner sig et fintmasket kulturelt landkort – både i sig selv i kraft af deres mange møder med kunst og kultur, natur og laboratorium, men også fysisk som et kendskab til netop deres by og egn.

Vi har med folkebibliotekerne en rigdom af viden, medier og oplevelser lige ved hånden, der rummer et stort demokratisk potentiale. Bibliotekarens faglighed fortjener i den sammenhæng især at blive fremhævet. På biblioteket kan vi i målrettet samarbejde mellem pædagoger, faglærere og bibliotekarer styrke vores børns og unges kompetencer til at søge informationer og ikke mindst sortere dem. Det starter med læselyst og læsefærdigheder, børnehavebiblioteker og fortælleaug. Og det bygger op til kildekritikken, der er en uhyre vigtig kompetence i et videns- og informationssamfund, hvor vores evne til at

ordne og vælge fra er afgørende for vores eksistensmuligheder.

Således skal der skabes et blik for »guldet i nabolaget« – virksomheder, idrætsfaciliteter, foreninger, temalegepladser, kulturpas og -programmer samt formaliserede samarbejder.

Lokalsamfundets institutioner skal turde invitere sig selv på besøg – og skal med rette forvente at blive inviteret!

Bevægelsen indad – saml guldet op!

Omvendt skal skoler og dagtilbud åbne sig mod lokalsamfundet og invitere det indenfor. Bygninger skal bruges af lokalsamfundet, som vi f.eks. ser det med aktiviteter som »Brug Skolen«. Her har lokale foreninger en eftermiddag og aften på skolen, hvor de kan bruge lokaler og køkken, og hvor der arbejdes, udforskes, hygges og skabes netværk, uden at skolens personale er til stede. Musik- og ungdomsskole er allerede i dag trofaste brugere af vores skoler udenfor skoletiden. Men måske kan endnu flere borgere få gavn af skolen?

Hvorfor ikke indrette fremtidens skole eller dagtilbud med en beha-

gelig café, der er åben for forældre og børn? Her kan være lektiehjælp, familierådgivning, sundhedsplejerske eller bare en kop kaffe. På den måde skabes et mødested, der kan bygge bro mellem børns og forældres hverdag, forestillinger og begrebsverdner. Og måske skulle vores børn så ikke dagligt kæmpe med det store oversættelsesarbejde, der er resultatet af, at skolekulturen ligger langt fra familiens hverdagskultur?

Mange forældre vil gerne bruges og tilbyde deres kompetencer eller særlige viden til børnehavens eller skolens fællesskab. Men det kan være svært, hvis ikke man åbner sig mod et sådant tilbud. Hvor er det lige, man bliver kendt nok på børnenes sted til at blive taget imod som en konstruktiv ressource frem for blot endnu en ny og kritisk forælder? En åben café kunne være mødested for sådanne kreative kræfter i forældreskaren og lokalsamfundet i øvrigt. Og måske blev skolen på denne måde (uden at opgaven hang på lærerne) den alment oplysende funktion og dermed skolen for livet.

De fysiske rammer skal indrettes mindre efter, at det kun er pædagogikken,

der udspiller sig her og i stedet indrettes, så de kan bruges mere fleksibelt. Måske skal lokalerne anvendes til at udvikle nye tilbud til udsatte børn og familier, der er mere fleksible i tid og rum, og hvor børnene bliver i deres nærmiljø.

Det er selvfølgelig nødvendigt at have det med i planlægningen og indretningen af et dagtilbud eller en skole, hvis dele af huset skal være tilgængeligt udenfor arbejdstiden. Det kalder på nye traditioner for at inddrage brugere og personale både i den daglige ledelse og især ved planlægning af om- og nybygninger.

Et åbent hus kan være det lokale kraftcenter, der i praksis viser, hvad opdragelse til demokrati og medborgerskab indebærer. At være medborger handler om at være en del af de fællesskaber og dialoger, samfundet består af. Det handler om at respektere andres rettigheder og kende sine egne rettigheder og muligheder. Medborgerskab er også følelsen af at høre til i et større fællesskab, at vise social ansvarlighed og at have pligter i fællesskabet.

Folkeskolen må udnytte, at elever og forældre kommer med mange forskellige livshistorier, der kan danne grundlag for samtale og læring. Det bliver naturligt at prioritere sociale kompetencer og konfliktløsning i undervisningsplanerne og at arbejde målrettet med kommunikation, anerkendende adfærd, tolerance og accept af hinanden som mennesker. Det bliver også naturligt at arbejde med øvelser i at sætte egne grænser og med værdier og normer for, hvordan man omgås hinanden, uden at nogen bliver krænket eller udelukket.

Nye og stærkere samarbejdsrelationer

I børnenes yngste år er der behov for tryghed, forudsigelighed, kendte rammer og nære relationer. Mange kommuner arbejder med programmer som »Den røde tråd«, »Brobygning« og lignende, der hjælper børnene fra børnehavealder til skolestart og videre op igennem skoleforløbet. Netop i dette samspil ser vi, at udvikling af fælles læringsmiljøer i dagtilbud og skole gør møderne mellem forskellige institutioner til en mere integreret del af hverdagens pædagogik.

Jo ældre eleverne er, jo mere mobile bliver de på egen hånd. Vi ser i disse år, at evnen til at netværke både fysisk og virtuelt er fantastisk. Vi anbefaler derfor, at vi øger opmærksomheden på de særlige udfordringer, der knytter sig til »ungdommens skole«. Vi er nødt til at udvikle læringsmiljøer, der inddrager de virtuelle muligheder, samspillet med lokalsamfundets ressourcer og elevernes behov for at skabe forbindelser mellem teori og praksis. Ungemiljøer kan også skabes gennem etablering af campus bestående af overbygningsskoler, ungdomsuddannelser og ungdomsskole.

Et helt særligt fokus skal vi have på skolens brobygning til ungdomsuddannelse og arbejdsmarked. Her bliver folkeskolens evne til at knytte netværk med lokalsamfundets erhvervsliv af stor betydning. Mødet mellem den unge og arbejdsgiveren kan være lige præcis det konkrete eksempel på en fremtidsmulighed, der giver den unge energi og motivation til at vælge og gennemføre en ungdomsuddannelse.

Samarbejdet med forældrene er en afgørende ressource i hverdagen for pædagoger og ledere. Vores vision er at gøre forældrene mere ansvarlige i

forhold til udvikling og samarbejde i dagtilbuddene og skolerne. Forældrene skal opnå en større forståelse for den pædagogiske profession og for pædagogers og læreres faglige viden. Derfor er dokumentation og kommunikation meget væsentlige kompetencer i den pædagogiske praksis. Når vi åbner op for viden og information om praksis og kommunale sammenhænge i skoler og dagtilbud, kan vi bedre invitere forældrene til at tage del i og ansvar for dette.

Det pædagogiske personales digitale og kommunikative kompetencer skal

styrkes. Der skal eksperimenteres med nye former for digitale, skriftlige og ikke-skriftlige kommunikations- og dokumentationsformer. Det er også med til at inddrage forældre, andre professioner på børne- og kulturområdet og civilsamfundets relevante aktører. Samtidig effektiviserer det kerneydelsen yderligere.

Læring er mere end at blive god til matematik

Læring er mere end målbar vækst i kundskaber og færdigheder. Læring er også den proces, hvor vi bliver kompetente deltagere i fællesskaber.

Der er derfor behov for et bredere kompetencebegreb, hvor værdier som kreativitet, innovation, sociale kompetencer og viden om egen og andres læringsprocesser spiller sammen med solid faglighed.

Kvaliteten i vores pædagogiske tilbud skal ligge i sammenhængskraften og kontinuiteten. Brobygningen mellem skole og lokalsamfund, dagtilbud, sfo, ungdomsuddannelse og selvfulgelig også internt mellem skolens forskellige aldersgrupper er væsentligt at fokusere på i skoleudviklingen.

Vi skal udnytte teknologiens muligheder som f.eks. smartboards, internetadgang og spilkoncepter både i undervisningen og rent pædagogisk. Også i forhold til at skabe åbenhed 24-7 ved hjælp af chipnøgler og logsystemer og i det hele taget for at bedre kommunikationen med brugerne – børn, elever, forældre og øvrige medborgere.

Men vi skal ikke gå på kompromis med det æstetiske. Det smukke og det skønne løfter blikket ud over hverdagen og giver os glæde ved at deltage i et fællesskab.

Spørgsmål til børne- og kulturchefen:

Hvad er det for guld i nabolaget, du skal udvinde?

Hvordan kan teknologien bruges til at skabe øget kvalificeret dialog mellem forældre og personale om dagtilbuddets kernevirkosomhed i din kommune?

Hvordan skaber du flere fællesoplevelser i lokalsamfundet?

Hvilke kompetencer, uddannelser og organisationsformer skal være til stede i en dagtilbudskultur og skolekultur, der både tager lokalsamfundet ind i det pædagogiske arbejde og åbner sig op i forhold til dit lokalsamfund?

Børn og unge i udsatte positioner

HVIS VI ØVER OS i at tale om de »sårbare børn og unge« som »børn og unge i udsatte positioner«, flytter vi sårbarheden væk fra barnet. Da er den ikke længere naturgiven, men afhængig af konteksten. Og det giver mening i diskussionen om lokalsamfundet som inkluderende læringsmiljø.

For både dagtilbud, skole og andre institutioner er jo positioner i et barns liv. Og netop i lokalsamfundet kan disse børn eller unge finde og indtage helt nye positioner. Udsatte børn og unge har brug for at være sammen med voksne, der møder dem fri af deres institutionelle historie. De skal støttes i at genskabe fortællingen om, hvem de er. Og den støtte kan findes i lokalsamfundet, f.eks. i form af fædreforeningen, natteravnene, ungdomskulturhuset eller den lokale arbejds-giver/murer/maler/automester.

Der er ikke udpræget kommunal tradition for at bruge kunst, kultur, bevægelse og idræt i forhold til udsatte børn og unge. Hverken i de forebyggende foranstaltninger eller i det konkrete arbejde på døgninstitutioner og socialpædagogiske opholdssteder. Kunsten rummer muligheden for at udtrykke sig på andre måder end den traditionelt sproglige, og den kan dermed være vigtige byggesten for det udsatte barn i dets dannelsesproces. For kunsten er ofte langt mere rummelig end bogen.

Ildrætsforeningerne er væsentlige aktører i lokalsamfundet, når det gælder om at danne fællesskaber. Her kan vi støtte alle børn og unge til at finde dét fællesskab, hvor de kan bidrage og føle sig inkluderet. Det kræver, at der bliver sat ord på, hvordan idrætten og fællesskabet i foreningerne skaber platforme, hvor det udsatte barn eller den udsatte unge kan deltage og bidrage.

Det skal starte tidligt. For det handler om allerede blandt de små børn at skabe bæredygtige venskaber på tværs af kulturelle og sociale skel. At støtte op om, at selv små børn møder kunsten og kulturen og inviteres til bevægelse og samspil i idrættens verden. Det er en udfordring at knytte bånd mellem det frivillige foreningsliv og den strategiske kommunale indsats. For dét stiller f.eks. krav til alle de forældre, der er i stand til at yde til fællesskabet på deres børns vegne. Der findes børn, hvis forældre ikke lige vasker fodboldholdets bluser. Og der findes børn, hvis forældre aldrig er dem, der kører til kamp eller for den sags skyld bliver hængende til en grillpølse i klubhuset.

Det stiller krav til alle de frivillige trænere, der ikke ser sig selv som socialpædagoger, men som basketballspillere og fodboldspillere. Forældre, ledere og frivillige skal være bevidste om, at de er rollemodeller for disse børn og unge.

Hvis mødet med kunst eller idræt »ordineres« på recept eller blot er en foranstaltning i en handleplan for et barn eller en ung, så er det på den ene side nødvendigt, at barnet får lov til at indskrive sig i fællesskabet uden sin historie som værende i en udsat position. På den anden side er det væsentligt, at historien ikke gentager sig. Så der er behov for støtte og vejledning. Måske en mentorfunktion, der kan hjælpe den enkelte ind i nye fællesskaber og dermed til nye og mindre udsatte positioner. Der skal skabes balance mellem barnets behov for det normale, sociale fællesskab og særligt tilrettelagte lærings- og legemiljøer.

I kommunerne er det nødvendigt at tænke ud af de traditionelle organisatoriske rammer – herunder institutionstilbuddene. Der skal være plads til åbne rammer og tankesæt, hvor lokalsamfundet som netværk kan spille sammen med kommunens mere traditionelle tilbud til denne gruppe af børn og unge. Det betyder også, at rollen som embedsmand og administrator skal nytænkes i et samarbejde med lokalsamfundet. Det kræver en åben dialog med det lokale kunstnermiljø, boligforeningerne og foreningslivet om rettigheder, pligter, ansvar og

bidrag. Og det skal være en dialog, som ikke kun tager udgangspunkt i det kommunale tankesæt, men er forankret i de enkelte lokale samfund, hermed skabes et helhedssyn.

Der er ude i kommunerne flere eksempler på, at der i forhold til de udsatte børn og unge opereres med alternative organisationsformer for at fremme initiativet og pligten til at inkludere lokalt. Det handler om at finde balancen mellem at understøtte ressource- og vidensmæssigt samt identificere rammerne, så der skabes et frirum i lokalsamfundet til at løse opgaven.

Børn med særlige behov må ikke opfattes som en forhindring for de øvrige børn og unge. De skal inkluderes og deltage på eget niveau og egne præmisser lige som alle andre deltagere i et forpligtende fællesskab. Kunsten er ikke at bremse for helheden og samtidig heller ikke at blive bremsede. Børn med særlige behov i lokalmiljøet skal opfattes som en ressource og ikke blot som noget, der er til opbevaring. Udgangspunktet er, at børnene også tilfører værdi og kvalitet til det specialiserede tilbud, de er en del af, og til det lokale liv i øvrigt.

Spørgsmål til børne- og kulturchefen:

Howdan kan du være med til at skabe en platform for de forskellige aktører i lokalsamfundet, når det gælder deltagerroller og rollemodeller for børn og unge i udsatte positioner?

Hvilke dialogværktøjer og rammer skal udvikles for at skabe forudsætninger for, at lokalsamfundets aktører tager et ansvar i forhold til børn og unge i udsatte positioner?

Howdan arbejder du med at sætte fokus på og udvikle kulturtilbud og foreningsliv som en strategisk ressource?

Livslang uddannelse

– livslange fællesskaber

HVORDAN FREMMER VI uddannelse til demokrati? Hvordan støtter vi lysten til at deltage engageret i samfundslivet og fællesskabet i en tid, hvor samfundet er præget af polarisering? Kan idealer fra folkeoplysningen med medborgerskabet som et centralt begreb understøtte vores overgang til videns- og netværkssamfundet? Idealer, som fremmer deltagelse og ikke ekskluderer nogen?

Lokaldemokrati er mere end høringer. Det er en aktiv proces, der skaber medborgerskab. Medborgerskab handler om følelsen af at høre til i et større fællesskab, at vise ansvarlighed overfor fællesskabet og have rettigheder og pligter indenfor fællesskabet.

Folkeoplysningens væsentligste opgaver er:

- at styrke et aktivt medborgerskab gennem deltagelse og uddannelse.

- at give den enkelte en viden om samfundet og verden, som giver lyst til og mulighed for at deltage i den demokratiske proces.
- at gøre væsentlige emner, der har interesse for fællesskabet, til samtalestof mellem mennesker.

Foreningslivet spiller stadig en væsentlig rolle for deltagelsen i det lokale fællesskab, og der ligger også fremover et potentiale i frivillighedsområdet. Men nye deltagerformer vokser frem. Værdier, synspunkter og oplevelser debatteres nu også i de mange web communities, som supplerer eller erstatter det fysiske møde. Og web 2.0 med dets blogs, chatrooms osv. åbner for nye mødesteder, som kræver aktiv deltagelse og skaber nye sociale netværk.

Biblioteket er en af demokratiets dannelsesinstitutioner, fordi biblioteket tilbyder oplysning, støtte til uddan-

nelse og kulturelle aktiviteter til alle – på tværs af etnicitet, kulturer, sociale grupperinger og generationer. Folkebiblioteket giver på den måde det enkelte menneske mulighed for at skabe sin egen identitet og handle i forhold til de udfordringer, videnssamfundet giver.

Et samarbejde mellem biblioteket og folkeoplysningen kan sætte gang i en ny folkeoplysningsbølge, hvor videnssamfundets oplysningsarbejde, som også inkluderer den virtuelle arena, udvikles gennem nye partnerskaber.

Globaliseringen har gjort samspillet mellem dannelse, medborgerskab og demokrati mere aktuelt. Den har også gjort behovet for at hæve uddannelsesniveaet med viden og innovation tydeligere. Viden og innovation er afgørende faktorer i samfundsudviklingen.

Erhvervsuddannelserne, VUC'erne, UC'erne kan i partnerskaber med kommunerne og virksomhederne i lokalmiljøet bidrage til at sikre, at borgerne er i livslang læring.

Livslang læring er endvidere et kerneområde for både folkeoplysningen og bibliotekerne. Hvis de to instanser indgår partnerskaber med uddannelsesstederne om at udvikle bedre arenaer for formel og uformel uddannelse, kan det understøtte borgernes adgang til livslang uddannelse.

Biblioteket er byens åbne rum, det tredje sted, som supplerer hjemmet og ens uddannelsessted eller arbejdsplads. På biblioteket møder man andre livsformer og livsfaser, man undres, falder i snak, forstår pludselig mere og bedre og opnår gensidig accept. Man lærer gennem mødet med mangfoldigheden, og biblioteket skaber grundlag for inklusion.

Biblioteket som inkluderende læringsmiljø starter hos børnene. Det er bibliotekets rolle at medvirke til at skabe

rammer, hvor alle børn i fællesskaber med andre børn og voksne kan danne sig selv og udvikle både de klassiske og nye kompetencer.

De unge er teknologiens frontløbere. Deres evner til at indgå i løst koblede netværk og projekter, i lystbetonet samvær og undersøgende eksperimenter skal have mulighed for at udfolde sig. Og en af vejene er bl.a. den brugerdrivne innovation. Partnerskaber mellem bibliotek, skoler og ungdomsuddannelser kan være med til at understøtte de unges netværk og kompetencer.

Det er også vigtigt at få skabt empowerment, så mindre privilegerede sociale grupper og lokalområder forbedrer materielle, sociale og kulturelle ressourcer. Biblioteket har gode muligheder for at udvikle nye inkluderende praksisformer sammen med folkeoplysningen og kommunens forvaltninger og institutioner. Et samarbejde om sundhed, borgerrådgivning, jobsøgning, lektiehjælp, undervisning og kultur kan være med til at udvide borgernes muligheder og derved fremme medborgerskabet.

Spørgsmål til børne- og kulturchefen:

Hvordan arbejder du med at fremme lysten hos de enkelte borgere til at deltage engageret i samfundslivet og fællesskabet i en tid præget af polarisering?

Hvad gør du for at sikre forståelsen af fællesskabets væsen – altså værdier som ansvar, deltagelse, rettigheder og pligter?

Hvordan arbejder du med livslang læring i forhold til samarbejder og partnerskaber mellem f.eks. folkeoplysning, bibliotek og uddannelsessteder?

Hvordan kan digitale fællesskaber støtte livslang læring i din kommune?

Forvaltningens rolle

VI HAR i de forudgående afsnit sat en række pejlemærker for lokalsamfundet som læringsmiljø. Vi har ikke fokuseret så meget på den institutionelle opdeling mellem kommunens forskellige tilbud, men mere på sammenhængen i børnenes læringsforløb. Vi har heller ikke fokuseret så meget på de faglige siloer i den kommunale forvaltning, men mere på at bringe kommunale tilbud, foreningsliv og lokale kræfter sammen i udviklingen af børnenes læringsmiljø i lokalsamfundene.

Vi gør det, fordi vi ser tendenser til, at vores nuværende uddannelsesmiljøer udskiller for mange børn og unge. Der er simpelthen for mange, som ikke profiterer nok af vores nuværende måde at organisere arbejdet på. For mange falder fra. Vi tror, at vi kan skabe mere alsidige og inkluderende miljøer ved at styrke samarbejdet og forbindelserne mellem de miljøer, børnene færdes i.

Det er klart, at det får en konsekvens for måden, en fagforvaltning skal arbejde på. I traditionel forstand er en fagforvaltning et formidlende led mellem byråd og udvalg (de besluttende) og så kommunens institutioner (de

udførende). Sådan bliver det også fremover. Men fagforvaltningen skal med dette forslag i højere grad være arrangør af dialoger og samarbejder, som befordrer en helhed i lokalsamfundene som læringsmiljøer.

Hvis vi vil have et tættere samspil med vores lokalsamfund, skal vi skabe optimale betingelser for, at befolkningen – menneskene omkring os – får lyst til at deltage og bidrage.

At invitere til deltagelse kræver: (jf. Storylab³)

- en klar rammesætning (hvad er fortællingen, visionen, situationen?)
- en klar rollefordeling (hvem kan gøre hvad hvornår?)
- et godt design af mødepladser (hvor skal det ske, og er det indbydende?)
- en interaktiv dramaturgi (hvilke input kan drive fortællingen fremad?)

I dette perspektiv skal forvaltningen kunne spille flere forskellige roller:

Den oprigtige forvaltning

Den offentlige økonomi bliver stadig mere stram. Midlerne er kronisk knappe. Og vi er nødt til at arbejde kontinuerligt med at fokusere vores ydelser, forny dem og udføre opgaverne mere effektivt.

Udgangspunktet for at udvikle lokalsamfundet som læringsmiljø er derfor, at vi i forvaltningerne får en klar melding om hvilke midler, der er til rådighed og hvilke politiske mål og prioriteringer, der er for brugen af dem. Det er ikke et forhandlingsspil med det formål at få flere ressourcer. Det handler om at være åben og undersøgende om, hvordan vi bruger dem, vi har.

Dernæst er vi nødt til at skelne mellem hvilke opgaver, som opnår bedre kvalitet gennem lokal mangfoldighed og ejerskab og hvilke opgaver, som meningsfuldt kan standardiseres.

Det er klart, at pædagogiske strategier og samarbejder på tværs i et lokalsamfund får mest indhold og bedst

3 *Seminar med Storylab.se i Herlev, juni 2010*

Spørgsmål til børne- og kulturchefen:

Hvilke faktorer, mener du, er afgørende for at skabe lokal energi og synergi i børne- og ungeområdet og for den sags skyld i et samlet kommunalt tilbud for familierne?

Hvilke kompetencer, tænker du, skal videreudvikles i din kommune for at sikre jeres rolle som rammesættende og netværksfremmende?

Hvilke arbejdsformer og kompetencer skal du fokusere på at udvikle hos institutionslederne, så der sikres et samspil med forvaltningens rolle i samspil med lokalsamfundet?

Hvilke konsekvenser har dette for din forvaltnings struktur og arbejdsform?

Hvordan vil du i din kommune sikre forståelse og troværdighed, når du formidler budskabet om, at nu vil du både nedbringe ressourceforbruget og forny ydelserne i lokale samspil?

gennemslagskraft, når de udvikler sig mangfoldigt i en lokal dialog. Rammen skal være, at man står til regnskab for resultaterne, og at man medvirker i en aktiv og forpligtende vidensdeling på tværs af lokalsamfund. Men derudover giver det mening at befordre en mere lokal og netværksbaseret udvikling. Ikke bare ud fra lokale demokratiske idealer, men fordi det giver den bedste løsning af opgaver. At udvikle

inkluderende fællesskaber for børn kan ikke presses igennem fra en forvaltning. Det kræver aktiv deltagelse og lokalt ejerskab.

Men så er der andre opgaver, som ikke kvalificeres gennem lokal mangfoldighed. Det kan f.eks. være administration, teknisk drift, specialiserede vidensfunktioner eller sagsbehandling, som skal køre efter ensartede

regler og normer. Her er det oplagt at udvikle mere fælles og standardiserede løsninger.

Det er altså forvaltningens opgave at afklare det spillerum, de lokale løsninger skal udvikle sig i.

Den engagerende forvaltning

Forvaltningens anden hovedopgave er at understøtte udviklingen af helhed og sammenhæng i de lokale læringsmiljøer.

I første omgang kan forvaltningen undgå at stå i vejen. Forvaltningerne er ofte organiseret i fagafdelinger, som er indrettet til at styre hhv. dagtilbud, skoler og fritidstilbud gennem en hierarkisk organisation. Det kan være med til at fastlåse et fokus på tilbuddene, snarere end de sammenhængende forløb. Mange forvaltninger modvirker dette ved at organisere fælles distrikter og lokale samarbejdsfora, som går på tværs. Nogle steder søger man at etablere en egentlig fælles ledelse for tilbuddene i et lokalområde.

Derudover skal vi fremme en diskussion af mål og ressourcer i lokalsamfundene. Hvad råder lokalsamfundet

samlet over af ressourcer? Hvordan kan vi kombinere alle gode kræfter – kommunen, det lokale erhvervsliv, boligselskaber, frivillige foreninger og borgerne i øvrigt?

Forvaltningen og dens medarbejdere skal her kunne fungere som netværksfremmere, der bringer folk sammen på tværs af institutionelle skel. Heri ligger både at fremme nytænkning ved at kunne kombinere perspektiver på tværs – men også at sikre forpligtende aftaler og fælles forståelse for, hvad der skal gøres.

Har vi råd?

Eller har vi råd til at lade være? Udviklingen i demografi og økonomi tvinger os til nytænkning. Vi kan ikke løse hele opgaven ved at »work harder«. Vi er nødt til at »do it smarter«. Børne- og Kulturchefforeningen mener, at fokus på at udvikle lokalsamfundet i retning af et inkluderende læringsrum er én af de smartere måder. Her kan vi på trods af færre ressourcer og færre hænder i det offentlige alligevel skaffe flere ressourcer og hænder til en række af samfundets fællesskabsfremmende indsatser.

Børne- og Kulturchefforeningen
Sekretariatet
Ørbækvej 100, blok 1
5220 Odense SØ

Tlf.: 65 51 50 01
Mobil: 20 51 68 38
bkf@bkchefer.dk
www.bkchefer.dk

